

Høringsuttalelse – Nasjonal Ramme for vindkraft på land

Olje- og Energidepartementet (OED) ønsker innspill til Norges Vassdrags og Energidirektorat's (NVE) forslag til nasjonal ramme for vindkraft i Norge. Fuglehundklubbenes Fellesforbund (FKF), som er det største forbundet i Norsk Kennel Klub, som organiserer alle kontinentale og britiske stående fuglehunder, er gjennom sine aktiviteter berørt av vindkraftanlegg på land. I den forbindelse har FKF utarbeidet denne høringsuttalelsen.

1. Om Fuglehundklubbenes Forbund

Norsk Kennel Klub (NKK) som har det overordna ansvaret for hundeavl og hunderaser i Norge, består av selvstendige klubber og forbund. Fuglehundklubbenes Forbund (FKF) er et av disse forbundene. FKF's primære oppgave er å ivareta fuglehundens interesser i NKK-systemet.

FKF er en overbygning for raseklubbene til åtte forskjellige fuglehundraser, og 31 selvstendige fuglehundklubber som er spredt over hele landet. Det er styret i FKF som står for den løpende driften, men arbeidet reguleres av medlemsklubbene gjennom et «fuglehundting» som arrangeres årlig, og der også representantene til styret velges.

Hovedaktiviteten er å arrangere jaktprøver for fuglehunder, utdanning av prøvedommere og instruktører og forskjellig annen organisert hundeaktivitet rundt om i landet. Målet med dette er å høyne kvaliteten på hundene og utøvelse av jakten, og den generelle anseelsen dette har i samfunnet.

I dag er Hans Einar Enoksen fra Salten Fuglehund klubb styreleder med Ellen Bakke Dobraug som sekretær. Mer informasjon om forbundet finnes på

<https://www.fuglehundklubbenesforbund.no/>

Pr. 31.12.18 var det registrert totalt 15 271 medlemmer i 31 klubber organisert i FKF.

1. Norsk Breton Klubb
2. Norsk Engelsksetterklubb
3. Norsk Gordonsetter Klub
4. Norsk Irsksetterklubb
5. Norsk Münsterländer Klub
6. Norsk Pointerklub 843 9
7. Norsk Vorstehhundklubb 1415 15
8. Norsk Weimaraner Klubb 74 1
9. Agder FK 204 3
10. Gudbrandsdal FK
11. Hallingdal FK
12. Harstad og Vesterålen FK
13. Hedmark og Oppland FK
14. Inn-Trøndelag FK
15. Midt-Troms FK
16. Møre og Romsdal FK
17. Namdal FK
18. Nordenfjeldske FK
19. Nord-Troms FK
20. Ofoten FK
21. Randsfjord FK

22. Rogaland FK
23. Romerike FK
24. Salten FK
25. Telemark FK
26. Tromsø FK
27. Vest-Finnmark FK
28. Vestfold FK
29. Vestlandets FK
30. Østerdal FK
31. Østfold FK

Som det lese ut av denne listen er FKF's medlemmer spredt ut over hele landet.

2. Sammendrag av FKF's observasjoner til forslag for nasjonal ramme:

FKF's observasjoner etter å ha studert NVE's forslag som publisert er som følger:

- Forslaget åpner for at konsesjon kan gis for vindkraftanlegg utenfor de 13 foreslåtte områder. Det var forventet at en eventuell fremtidig ramme skulle definere områdene der vindkraftanlegg skal bygges.
- Kunnskapsgrunnlaget er ansett for utilstrekkelig og ikke godt nok til å fatte beslutninger om utbygging av vindkraftanlegg.
- Det NVE beskriver som Oppdatert kunnskapsgrunnlag i forslaget er ikke oppdatert med vesentlige og svært viktige internasjonale miljørapporter, dette til tross for at det er et uttrykt ønske fra NVE om fortløpende oppdatering. Med dette forstås at rammen vil oppdateres med nytt grunnlag etter den eventuelt er vedtatt. Det medfører at kunnskapsgrunnlaget i forslaget er utdatert.
- I OED's energimelding er det beskrevet at Nasjonal Ramme skal danne grunnlaget for en langsiktig utvikling av lønnsom vindkraft. Den foreslåtte rammen inneholder ingen detaljer om slike parameter.
- Det forventes at en ramme må inkludere metoder for å beregneten totale lønnsomheten i de omsøkte konsesjonene der alle kostnader er inkludert med prosjektering, bygging og igangsetting, kostnader for drift, vedlikehold, reparasjon og fjerning av anleggene med tilbakeføring av de berørte områder etter endt livssyklus. Dette er ikke angitt i forslaget.
- Områdene som er definert som egnede for fremtidige vindkraftanlegg er valgt på et overordnet nivå og tar ikke hensyn til de totale kostnader som nevnt over.
- Det må legges til grunn samfunnsøkonomiske analyser og metoder for beregning av samfunnsmessige kostnader ved bygging av vindkraftanlegg som må inkluderes i kostnadene. Dette er ikke angitt i forslaget.
- Kostnader for utbygging av nødvendig transmisjonsnettkapasitet må inkluderes på samme basis med samfunns- og miljømessige kostnader. Dette er ikke angitt i forslaget.

3. OED's ønskede forutsetninger for ramme for vindkraft på land

OED har i den såkalte energimeldingen (Meld. St.25 (2015-2016)) som Stortinget vedtok i 2016 beskrevet at regjeringen vil legge til rette for en langsiktig utvikling av lønnsom vindkraft i Norge. I dette legger FKF til grunn at en vindkraftutbygging skal være bærekraftig i sin helhet, samfunnmessig, miljømessig og økonomisk. I oppdragsbrevet fra OED (9.2.2017) til NVE er det bedt om å fremskaffe et kunnskapsgrunnlag for landbasert vindkraft og et kart med lokalisering av egnede området. NVE er ikke bedt om å vurdere «lønnsomhet» slik energimeldingen beskriver. OED har bedt om at den foreslåtte rammen skal definere større områder (arealer) noe som NVE har tolket som at hvert av de foreslåtte områdene bør ha plass til mer enn ett reelt stort vindkraftverk. Det uttales at rammen skal kunne skaleres med et vesentlig bidrag ny vindkraft som kan muligjøres på lang sikt. OED ønsker også innspill til NVE's forslag til nasjonal ramme og til om det bør fastsettes en nasjonal ramme for konsesjonsbehandling av vindkraft på land.

4. Den foreslåtte rammen

NVE's foreslåtte ramme for vindkraft er presentert som bestilt av OED, i to deler, en del om kunnskapsgrunnlaget (for konsesjonsbehandling) og den andre delen et kart over det som ansees som de mest egnede områdene i landet.

4.1 Kunnskapsgrunnlag om miljø og samfunnsvirkninger:

NVE har basert sin såkalte Oppdaterte Kunnskapsgrunnlag på 21 temarapporter om hvordan vindkraftverk påvirker miljø og samfunn. Miljødirektoratet har sammen med NVE og Riksantikvaren vært premissleverandører der MD har utarbeidet 8 rapporter om miljørelaterte temaer mens NVE og Riksantikvaren har utarbeidet de resterende 13 rapportene. Ved gjennomgang av rapportene er det fire som beskriver forhold som direkte angår FKF's aktiviteter; Faggrunnlag Friluftsliv, Faggrunnlag Fugl, Faggrunnlag Landskap og Faggrunnlag Naturtyper. Rapporten Faggrunnlag Annet Dyreliv angår FKF indirekte ved at den beskriver konsekvenser for blant annet predatorer av hønsefugl.

Som generelle kommentarer til rapportene nevnes:

- I rapporten om Friluftsliv (eller i kunnskapsgrunnlaget generelt) er småviltjakt ikke behandlet, dette er FKF medlemmenes kjerneaktivitet.
- I rapporten om Fugl hevdes det at vindkraftutbygging er særlig vurdert å kunne påvirke bestanden av sjøfugl, rovfugl, hønsefugl, vadere og spurvarter. Hønsefugl inkluderer lirype, fjellrype, storfugl, orrfugl, jerpe, etc. Det hevdes i rapporten at jakt er en vesentlig påvirkningsfaktor som holder bestanden nede. FKF tar avstand fra denne påstanden og henviser til forskning, blant annet fra Høyskolen i Hedmark (Willebrandt & Storaas), som viser at det ikke er noen sammenheng mellom jaktpress og antall voksne fugler som fins i området neste vår. Videre er det vår oppfatning at FKF's klubber gjennom deres medlemmer bidrar i stor grad til å forvalte ressursene av jaktbart vilt gjennom årlig systematisk telling (taksering) og gjennom et nært samarbeid (Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) - Hønsefuglportalen) med både statlige og private grunneiere regulerer uttak av vilt.

- Rapportene Landskap, Naturtyper og Sammenhengende Naturområder omhandler de forskjellige biotoper og naturtypene i det terrestre hovedøkosystem og kan med fordel være presentert i én rapport for å se sammenhengen bedre mellom de tre temaene.
- NVE oppfordrer til et samarbeid om oppdatering av temarapportene under prosessen. Det er besynderlig at NVE ikke nevner de viktigste internasjonale rapportene som er utarbeidet i den senere tid og som ikke engang er nevnt i kunnskapsgrunnlaget: Det internasjonale naturpanelets (IPBES) første hovedrapport, "Tilstandsrapport for naturen på jorda", ratifisert av representanter fra 130 land og lansert i mai 2019. Menneskelig aktivitet har hittil endret naturen betydelig over hele kloden, inkludert 75 prosent av miljøet på land. Endringene har alvorlige konsekvenser for 66 prosent av det marine miljøet, og over 85 prosent av verdens våtmarksområder er allerede tapt. Dette er den største og grundigste sammenstillingen av kunnskap om verdens naturtilstand som er gjort siden 2005. Rapporten er utarbeidet av 400 av verdens ledende eksperter og er en global utredning som tar for seg hele verdens naturutfordringer. Rapporten skal danne grunnlaget for en politikk og samfunnsutvikling som ivaretar både klima- og miljøhensyn.
- Heller ikke FNs klimapanelers spesialrapport om klimaendringer og landarealer er inkludert som en del av kunnskapsgrunnlaget. Rapporten som ble frigitt i august 2019 gir viktig innsikt til en langsiktig bærekraftig forvaltning av norsk natur.
- Kunnskapsgrunnlaget refererer ikke til Bernkonvensjonen som er konvensjonen om vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder, ofte kalt bare Bernkonvensjonen som er en internasjonal avtale om vern av dyr og habitater.

4.2 Utpeking av områder:

- NVE har foreslått et kart der 13 områder er definert og beskrevet som godt egnede for vindkraft produksjon, men sier samtidig at det skal åpnes for konsesjoner utenfor de angitte områdene.
- I utgangspunktet ble 43 områder analysert på et overordnet nivå. Sammen med NVE har Miljødirektoratet, Fylkesmannen og Riksantikvaren bidratt til vurderingen av hvert enkelt område. I tilfeller der MD, Riksantikvaren eller Fylkesmannen har innvendinger har NVE overprøvd disse og likevel forslått området som egnet. For FKF betyr det at NVE forbeholder seg en slags vetorett og at de forskjellige argumentene ikke blir vektlagt metodisk. En slik behandling er ikke forenlig hvis konsesjonsbehandlinger skal baseres på en ramme.

5. Konsekvenser for FKS's medlemmer

5.1 Jaktprøver og avl av fuglehunder:

- Det er registrert født totalt 24602 stående fuglehunder (NKK statistikk) siden 2010. Hvis snittalder på hundene er 10 år er dette tallet på populasjonen av stående fuglehunder i Norge i dag. SSB angir at det er 48000 borgere på rypejakt i høst, dette tallet inkluderer ikke jegere som jakter storfugl som også til en stor del bruker stående fuglhund i sin jakt.

- Det er i dette aspektet FKF's arbeid med å arrangere jaktprøver for fuglehunder har sin misjon. Det blir arrangert omkring 188 jaktprøver hvert år på høyfjellet, på høsten og vinteren, på skog og på lavland. Prøvene blir arrangert som praktisk jakt og avholdes i områder der det er størst muligheter for å komme i jaktbare situasjoner, altså i mest mulig uberørt natur.
- Målet med det vi kaller å «avprøve» de enkelte hundene er å identifisere de som har nødvendige kvaliteter for å bli brukt i avl. Uten denne avprøvingen ville ikke oppdrettere og andre være i stand til å plukke ut de riktige individene for å vedlikeholde og utvikle genbasen til de forskjellige rasene. Hunder som er stilt på prøve får sine prestanda lastet ned i NKK's database og er tilgjengelig for alle.
- Hvert år registeres det rundt 17000 «starter» der en hund blir stilt på prøve for en dommer. Det er FKF's oppgave å utdanne jaktprøvedommere og gi de rette kandidatene lisens til vurdere hundene som blir stilt på jaktprøve. Med reduserte muligheter for å vurdere hundenes prestasjoner vil FKF's arbeid på samme måte kunne sikre kvaliteten på hundene som de fleste av de 48000 norske rypejegerne bruker.

5.2 Utøvelse friluftsliv, jakt og jaktprøver:

- Jakt med stående fuglehund og andre former for friluftsliv henger nært sammen og antas å angå en vesentlig del av befolkningen.
- Med de store områdene som er foreslått i rammen for vindkraftutbygging kan mulighetene for uforstyrret friluftsliv bli ytterligere redusert fra hva det er i dag. I veldig mange av landets kommuner er mulighetene for godt hundehold forringet ved utvidet båndtvang og andre reguleringer utover det loven angir. Reduksjon av tilgjengelige villmarksområder for jakt og friluftsliv vil bidra ytterligere til denne trenden.
- Miljødirektoratets Faggrunnlag – Fugl stadfester vår oppfatning at i flere studier vises at alle de norske hønsefuglartene er utsatt for å bli drept av lufthindringer som kraftledninger og gjerder, og bygging av kraftlinjer i tilknytning til vindkraftanlegg vil kunne gi til dels betydelige tap i bestanden som følge av elektrokusjon. Forslag til ramme tar i liten eller ingen grad hensyn til dette selv om rype er rødlistet i Artsdatabanken. Det er dramatisk for FKF's aktivitet.

6. Konklusjon

Den foreslåtte rammen for vindkraft er ikke tilstrekkelig som styringsverktøy for å behandle søknader om konsesjon for utbygging av vindkraft på land. Det mangler vesentlige elementer som total-kost / nytte analyser inkludert miljøøkonomiske virkninger for å vurdere om en utbygging har langsiktig lønnsomhet, slik energimeldingen beskriver. Kunnskapsgrunnlaget er ikke godt nok til å vurdere lokale og regionale forhold for fremtidige konsesjonssøknader, selekteringen av de foreslåtte områdene er ikke vurdert med hensyn til totale kostander for å knytte produksjonen til nødvendig infrastruktur. Selekteringen er derimot gjort på et overordnet nivå. De forskjellige fagrapportene er ikke vektet for viktighet og åpner for subjektivitet i behandlingen av konsesjonssøknader. Den foreslåtte rammen oppfattes mer som retningslinjer

for OED enn en ramme for behandling av konsesjonssøknader. Det vil gi NVE som er delegert ansvaret for konsesjonsbehandling langt større rom for skjønn, noe som ikke er ønskelig.

OED ber om råd om det er behov for en nasjonal ramme. Før det kan svares på det må et eventuelt forslag til revidert nasjonal ramme vurderes på nytt. Det som ligger på bordet fra NVE kvalifiserer ikke i henhold til Stortingets beslutning i Meld. St.25 (2015-2016), energimeldingen.

Som beskrevet over vil utbygging av vindkraft på land som foreslått få store konsekvenser for ikke bare FKF og dets medlemmer, men for svært mange brukere av norsk natur, både direkte og indirekte. Skulle FKF få dårligere vilkår for sine aktiviteter får det konsekvenser for langt flér enn våre medlemmer, nemlig alle som bruker fuglehund, enten til jakt eller til friluftsliv generelt. Den samfunnsmessige verdien som bidrag til helse, glede og velvære som de 25 000 nålevende hundene representerer for et anseelig antall mennesker er ikke beregnet, men er trolig substansiell.

Med de alvorlige samfunnsmessige konsekvenser vindkraftutbygging på land får for norsk natur og samfunnet forøvrig mener FKF at spørsmålet må sendes tilbake til Stortinget for ny og særskilt behandling. Forutsetningene for gjenvinnbar energi, som for eksempel oppgradering av eksisterende vannkraft produksjon og havvind, har forandret seg vesentlig siden Stortinget vedtok energimeldingen i 2016. På politisknivå må hele sammenstillingen av gjenvinnbar energi vurderes på nytt.